

Annotation. The system of planning and account of production charges is considered in the article, and also the analysis of production charges of plant-grower is carried out on an enterprise.

Key words: production charges, prime price, planning, account of charges, analysis, control.

УДК 338.26

Галайко Н.В., Львівського національного
університету імені Івана Франка

ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ ВИКОНАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ ПОКАЗНИКІВ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ

Розглядаються питання щодо необхідності проведення оцінки виконання державних цільових програм. Подається система показників для проведення якісної та кількісної оцінки виконання цільової програми. Визначено основні види оцінок ефективного використання державних коштів та наведено загальні критерії, що дають змогу оцінювати ефективність витрачання цільових коштів.

Ключові слова: державні цільові програми, раціональне використання бюджетних коштів, показники оцінки, ефективність реалізації державних цільових програм.

Одним з недостатньо вивчених питань у сфері державного та регіонального програмування є процес здійснення оцінки виконання результативних показників та ефективності реалізації державних цільових програм. Значна кількість програм, особливо регіональних, як правило, існують лише на папері, не мають реального практичного впровадження. Останніми роками ми можемо спостерігати те, що майже дві третини програм не виконано, близько 60% профінансовано частково, а більш як за двома десятками програм узагалі не було розпочато фінансування й використання коштів [1, с.23]. До того ж, не розроблені чітко визначені критерії, за якими визначається ефект від реалізації та ефективність державних та регіональних цільових програм. Слід зазначити, що на сьогодні відсутнє належне методичне та нормативно-правове забезпечення щодо визначення ефекту від виконання програми, у зв'язку з цим має місце проблема нераціонального використання бюджетних коштів. Тому питання оцінки ефективності програм в умовах обмежених державних коштів набуває достатньо високої наукової і практичної значущості.

Вивченню процесу формування та реалізації державних цільових програм неодноразово приділялася увага в працях як зарубіжних (С. Брю, Дж. Сакса, Дж. Кейнса, Брю Кембел Макконела та ін.), так і вітчизняних вчених-економістів (Бандура С.І., Білоуса О.Г., Власюка О.С., Гринів Л.С., Гальчинського А.С., Гесця В.М., Данили-шігаа Б.М., Жаліла Я.А., Т.Л. Желюк, Михасюка І.Р., Пастернак-Таранушенка Г.А. та ін.). Разом із тим, існує чимало проблем, пов'язаних, головним чином, із відсутністю критеріїв, за якими оцінюють ефективність витрачання бюджетних коштів.

Загалом оцінювання програм є діяльністю, спрямованою на збирання, аналіз, плумачення та передачу інформації про ефективність державного втручання, що

здійснюється для поліпшення соціальних умов.

Керол Вайс зазначає, що «метою оцінювання є вимірювання ефективності програми порівняно з цілями, що були наміченими для досягнення як засіб забезпечення подальшого прийняття рішень про програму і поліпшення майбутніх програм» [2, с.28].

Ідею оцінювання результатів державної політики або програми можна пояснити на моделі «Внесок – продукт – результат». В основі цієї моделі є розуміння державного управління як системи, яка в найзагальнішому вигляді складається із внеску (ресурси), що використовується згідно з цілями, управління (конверсія ресурсів у продукт) та продукту (результат). Оцінювання стосується порівняння отриманого продукту з цілями (результативність) та внеском (ефективність).

Результативність реалізації цільової програми й оцінювання ефективності виконання її заходів визначаються на основі кількісних та якісних показників, так званих результативних показників програми. Система показників оцінки виконання бюджетної програми має охоплювати показники витрат, продукту, ефективності і якості (Таблиця 1).

Таблиця 1
Результативні показники виконання бюджетної програми³

Показники	Зміст показника
витрат	відображають обсягі структуру фінансових ресурсів, залучених до виконання бюджетної програми (наприклад, видатки на утримання установи, або певного виду її діяльності).
продукту	вказують на обсяг виробленої внаслідок виконання бюджетної програми продукції, наданих послуг. Таким показником є кількість користувачів наданими послугами.
ефективності	відображають користь від витрачання бюджетних коштів і можливість їхню економію. Визначаються як відношення числа вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до їх вартості в грошовому чи людському вимірі (витрати ресурсів на одиницю показника продукту).
якості	визначають рівень досягнення цілей бюджетної програми як кількісний, так і якісний, що переважно визначається як питома вага (наприклад, рівень (у %) працевлаштування випускників після закінчення навчального закладу за спеціальністю).

Для об'єктивного визначення ефективності реалізації державних цільових програм, необхідно визначити критерії за якими слід проводити аналіз ступеня виконання даної програми. За основу можна взяти наступні критеріальні показники та індекси:

1. Інтегрований показник фінансування заходів цільової програми за t -ий рік (K^t), або за період з початку реалізації (\bar{K}^l включаючи l -ий рік), які визначається як середньозважена величина індикаторів фактичного рівня фінансування за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел (місцевих бюджетів і позабюджетних коштів), обчислених окремо для кожного року за умов, коли сума

³ Складено автором на основі джерела [І.с. 23–24; 3, с.63]

вагових значень показників фактичного рівня фінансування з різних джерел впродовж періоду реалізації програми дорівнює 1, і вага індикатора фінансування з інших джерел перевищує відповідний коефіцієнт бюджетних коштів.

2. Показник результативності державної цільової програми визначає узагальнюючу оцінку результативності бюджетних витрат, спрямованих на виконання програмних заходів з метою досягнення встановлених проміжних або кінцевих цілей упродовж періоду, що передує l -му року або за окремий рік.

3. Другий критеріальний показник виконання програми – індикатор співфінансування – обчислюється через співвідношення фактичного й планового показників залучення коштів з інших джерел (коштів місцевих бюджетів та позабюджетних) на 1 грн. бюджетних коштів.

4. Рейтингова оцінка державних цільових програм для визначення пріоритетності її фінансування на наступний $(l+1)$ -ий рік обчислюється виходячи із отриманого значення рейтингу і виконання в попередньому році з урахуванням досягнутих показників результативності за попередній період та індексів бального оцінювання, що визначають пріоритетність виконання програми на прогнозний $(l+1)$ -ий період [4, с. 259–262].

Слід зазначити, що розраховуючи ефективність виконання програми, потрібно дотримуватись наступних принципів; правильний вибір бази порівняння; комплексна оцінка варіантів програми за економічними, соціальними та екологічними наслідками; врахування фактору невизначеності (ризик); розгляд можливого числа альтернативних заходів програми.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що механізм визначення результативності та оцінювання ефективності реалізації цільових програм є необхідним і дієвим інструментом контролю процесу її реалізації. Використання системи даних показників як основи для звітності органів публічної влади забезпечить прозорість процесу та призведе до збільшення персональної відповідальності уповноважених посадових осіб.

Список використаних джерел

1. Огонь Ц.Г. Програмно–цільовий метод та ефективність бюджетних програм / Ц.Г. Огонь // Фінанси України. – 2009. – №7. – С.30–39.
2. Англєрид Т., Андерсен А., Артїм І. О., Кальєуранд Р., Дєгтяр А. К. Оцінювання державних політик та програм: Методичні вказівки до вступного курсу з оцінювання – теорія і практика: Посіб. для викладачів з освітньо–проф. програми підготовки магістрів держ. управління / Національна академія держ. управління при Президентові України. — К.: Всеуито, 2003,– 152 с.
3. Плєскач В.Л., Жєлябовський Ю.Г. Сучасні підходи щодо фінансового регулювання механізму реалізації регіональних цільових програм / В.Л.Плєскач, Ю.Г.Жєлябовський // Фінанси України. – 209. – №1. – С.58–72.
4. Гєєць В.М. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / за ред. В.М. Гєєць.– К., 2008. – 383 с.

Annotation. Consider issues regarding the need for evaluation of national target programs. Served Scorecard for qualitative and quantitative assessment of the target application. The main types of guest effective use of public funds. The general criteria that allow you to evaluate the effectiveness of targeted expenditure of funds.

Key words: state programs, management of budget, performance evaluation, the effectiveness of national target programs.